

Per 211/1914

10002715,24

IZDAJETA V GORICI

COE: 33 8

GORSKI GOSPODAR

List za povspesevanje kmetijstva v slovenskem Primorju.

Uređuje **Dominko Viljem**, ravnatelj slovenske kmetijske šole v Gorici v p.

Izdaja »Goriško kmetijsko društvo« v Gorici — Korenski trg št. 2. List izhaja v prvi in drugi polovici vsakega meseca ter stane 3 K na leto. Udje »Goriškega kmetijskega društva« dobivajo list brezplačno

Štev. 24.

V Gorici dne 31. decembra 1914.

Tečaj X

„Ljubljanska kreditna banka“

podružnica v Gorici

se bavi z vsemi v bančno stroko spadajočimi posli.

Vloge na knjižlice obrestuje po $4\frac{1}{2}\%$,

vloge v tekočem računu po dogovoru.

Delniška glavnica K 8.000.000. — Rezervni zaklad K 1.000.000.

Centrala v Ljubljani.

Podružnice: Celje, Celovec, Gorica, Sarajevo, Split, Trst.

NANUT IZIDOR

aut. stavbena Ivrčka v Gorici

ulica Adelaide Ristori števil. 5.

Se priporoča p. n. občinstvu za vsa stavbena dela
kakor tudi za izdelovanje vsakovrstnih načrtov, pro-
računov ter kolavdacij po najnižjih cenah.

M. Poveraj

v Gorici na Travniku priporoča svojo izborno trgovino.

Ivan Bednarik

v Gorici via della Croce 6, priporoča svojo knjigoveznicu.

KMETOVALCI!

Svetovno znane srebrno-

JERLENE ROSE

iz najboljšega in najvlečnejšega jekla, lahke, s kojim
je mogoče pri enkratnem brušenju 100 korakov ne-
prenehoma kositi razpošilja

— EDINO —

Adalb GEISSA nasl. - Žalec,

∴

Spodnje Štajersko.

∴

Zahtevajte cenike.

IVAN KRAVOS

Gorica na Kornju št. 11.

SEDLARSKA DELAVNICA

Zaloga konjskih vpreg in potrebščin za potovanje.

Tvornica kmetijskih strojev

C. Prosch, Celovec

(Lastniki: **BRATJE inž. PROSCH**)

Izdeluje in prodaja raznovrstno
kmet. orodje in stroje najboljše
- - - kakovosti. - - -

Ustanovljena 1875. — Lastni inž. biro.

Odlikovana z najvišjimi priznanji na vseh
— razstavih, ki se jih je udeležila. —

Edini zastopnik za Goriško-Gradiščansko Istro in Kranjsko.

„Goriško kmetijsko
društvo“ v Gorici,
pri katerem se nahaja
tudi zaloga naših razno-
vrstnih strojev.

Zahtevajte cenike, ki se pošiljajo brezplačno!

Kmečka banka v Gorici na Kornu št. 12

eskomptuje menjice pod jako ugodnimi pogoji. Sprejema vloge na knjižice in tekoči račun, ter jih obrestuje čisto po

4 $\frac{3}{4}$ $\frac{0}{10}$

stalne vloge po dogovoru tudi višje.

Načelstvo obstoji iz gg. Dr. Alojzij Franko, predsednik, Ivan Saunig, velep. in župan v Biljah, podpredsednik, Matija Rutar, c. kr. viš. sodni svetnik v Gorici, Anton Klančič, velep. in župan - - - v Podgori, Ignacij Križman, nadučitelj v Dornbergu. - - -

Kakor kaže dosiej, ne bo prišel čilski soliter prihodnjo pomlad v naše kraje, zato pa mora biti skrb vsakega kmetovalca, ki namerava uporabljati za gnojenje dušičnata gnojila. da se previdi že sedaj s kakim drugim dušičnatim umetnim gnojilom. Kot tako nam služi

Žveplenokisli amonijak

(amonijev sulfat)

To umetno dušičnato gnojilo vsebuje najmanj 20 odstotkov čistega dušca, torej 4—5 odstotkov več nego čilski solitar.

Dobi se pri

„Goriškem kmetijskem društvu“
v Gorici, Korenjski trg - Attemsova palača.
Cena je razvidna iz društvenih vesti „Prim. Gospodarja“.

PRIMORSKI GOSPODAR

List za povspeševanje kmetijstva v slovenskem Primorju

Ureduje *Dominko Viljem*, ravnatelj slovenske kmetijske šole v Gorici v p.

Izdaja „Goriško kmetijsko društvo“.

Štev. 24.

Gorici, dne 31. decembra 1914

Pečaj XI.

OBSEG: 1. Poziv društvnikom „Gor. kmet. društva“ in naročnikom Prim: Gospodarja“; 2. Dobra in slaba stran neobdačenega sladkorja; 3. Krompirjev kruh; 4. Skrb za varstvo rastlin v mesecu januarju; 5. Kmetovalčeva opravila v mesecu januarju; 6. Gospodarske drobtinice; 7. Poročila; 8. Listnica uredništva; 9. Društvene vesti.

Poziv

društvnikom »Gor. kmet. društva« in naročnikom društvenega glasila »Prim. Gospodarja«.

Podpisano društvo, opiraje se na sejni sklep predsedstva z dne 24. decembra t. l. in § 8. svojih društvenih pravil, glaseč se »Letnino je plačati v prvi četrtini leta«, prosi najuljudneje, naj vsakteri dosedanji naš društvnik in naročnik našega društvenega glasila »Prim. Gospodarja«, ki namerava ostati v letu 1915 kot naš društvnik oziroma naročnik društvenega glasila, (ta slednji le če ne pripada k »Kmetijski družbi za Trst in okolico) vplača pri društveni blagajni ali pa pošlje po priloženi položnici letnino odnosno naročnino 3 kron podpisnemu društvu do 1. aprila 1915.

Kdor letnine ali naročnine dotlej ne plača, se s 1. aprilom 1915. iz imenika črta in iztirja potem od njega četrletno letnino odnosno naročnino ter eventuelne zastanke iz prejšnjih let sodnijskim potom.

One, ki dolgujejo društvu na letninah oziroma naročninah nad dve leti smo iz društvenega imenika oziroma imenika naročnikov že črtali in tem ustavimo pošiljanje društvenega glasila s 1. januarjem 1915., nakar bomo dolžne zneske od njih, ako dolga v januarju ne poravnajo, iztirjavali v mesecu februarju sodnijskim potom. Vsem tem slednjim toplo priporočamo, naj v izogib sodnim troškom poravnajo svoj dolg do konec januarja 1915.

Konečno prosimo vse one društvenike, ki dolgujejo društvu za razne kmetijske potrebščine, naj poravnajo svoje dolgove do 1. marča 1915., sicer se bo te, po preteku tu označenega termina, iztirjalo sodnijskim potom. Opozarjamo na to, na najnaši dolžniki nikar ne mislijo, da teh dolgov ni mogoče sodnijsko iztirjati vsled moratorija. Kdor tako misli, je v zmoti!

Odslej naprej se bodo oddajale kmetijske potrebščine iz društvene zaloge samo proti takojšnemu plačilu in pošiljale se bodo na naročnike samo proti povzetju, kajti razni dobavitelji zahtevajo tudi od društva plačilo za razne kmetijske potrebščine vnaprej.

Gorica, 24. decembra 1914.

Goriško kmetijsko društvo.

Predsednik:
A. Jakončič.

Tajnik:
V. Dominik.

Dobra in slaba stran neobdačenega sladkorja*).

Pod tem naslovom piše v »Slovenskem Čebelarju« g. Iv. Jurančič to-le:

V novejšem času se neobdačeni sladkor v čebelarških časnikih večkrat omenja, in tudi »Slov. Čebelar« ga je v zadnji številki ocenil, zato bodi še meni dovoljeno izraziti tozadevno mnenje.

Ne da se tajiti, da je sladkor za čebele »pomoč v sili« in mi čebelarji moramo vladno dovolitev za neobdačeni sladkor sprejeti kot posebno dobroto, a vedeti moramo tudi, da ta dovolitev ni brezmejna, in da te dobrote ne smemo zlorabljati. Vsak čebelar, ki je član kakega avstrijskega

*) O tem smo priobčili posebno razpravo pod naslovom »Čebelarstvo in sladkor« v 7. številki letošnjega »Prim. Gosp.« na strani 97. Ker je dobro, da čuje čebelar tudi mnenje drugih, zato priobčujemo članek pod zgornjim naslovom danes dobesedno.

čebelarškega društva, zamore potom svoje organizacije dobiti neobdačeni sladkor, pa ne poljubne množine in ne za poljubno rabo, ampak le 5 kg za vsako potrebno ljudstvo. S tem ni rečeno, da ako imam 20 panjev, morem dobiti 100 kg sladkorja, temuč dobiti smem po 5 kg le za vsako tisto ljudstvo, ki mu resnično vsled slabih vremenski razmer živeža zmanjka. Da pa mnogo čebelarjev drugače misli, dokazuje sledeča zahteva, s katero med je pred letom nekdo — baš na ne posebno prijazen način — obsipal: »Jaz sem član čebelarškega društva, plačam tudi udnino kakor vsak drugi, torej imam pravico do neobdačenega sladkorja; 30 panjev imam, moram dobiti 150 kg. Vi ste dolžni gledati, da ga dobim!«

Naglašati se mora, da bi čebelarji v krajih z jesensko pašo, n. pr. kjer je veliko ajde, le v najredkejših slučajih zamogli zahtevati neobdačeni sladkor, ker so vendar silno redke tako slabe letine, da bi čebele niti za lastno potrebo ne nabrale. Le pri kakem čebelarju — začetniku se rado dogaja, da tudi slabiče vzimuje, ker hoče doseči čimprej zaželjeno število panjev; seveda se s tem največkrat vara. Sicer se pa praviloma v krajih z jesensko pašo itak gotovo število ljudstev kasira ter z vsebino teh plemenjakov izpopolni zimska zaloga plemenjakov. Razen tega se primerno množino polnih medenih satov shrani za morebitno potrebo v prihodnji pomladi. Potemtakem bi čebelarji v krajih z izdatno jesensko pašo, izvzemši najredkejše slučaje, na neobdačeni sladkor niti misliti ne smeli.

V nekaterih letih pa pridejo res hudi časi. Parkrat je bil slavno opevani maj — ko bi morala biti povsod najboljša paša — tak, da so najmočnejša ljudstva gladu cepala. Tudi junija ali julija suša rada povzroči pomanjkanje. V takih slučajih bi bil neobdačeni sladkor gotovo dobrodošel ne le začetniku, temveč vsakemu čebelarju. Škoda le, da se ta sladkor dobi le v določenih časih in vedno v zalogi za slučaj potrebe imeti ga, postava ne dovoljuje. Velike vrednosti bi bilo, ko bi se izposlovalo društvam dovoljenje, imeti sladkor vedno v zalogi, da bi se zamoglo v nujni potrebi članom takoj pomagati, ker ob pomanjkanju ni časa prositi dovoljenja in šele potem naročiti sladkor iz tovarne.

Dobre lastnosti sladkorja, ki bi prišle za čebelarja v poštev, se torej dado nakratko izraziti v tem, da zamoremo z

njim čebele rešiti pogina v času pomanjkanje. Neobdačeni sladkor ima pa še to prednost, da je nekoliko cenejši od navadnega.

Zdaj si pa oglejmo sladkor nekoliko še od slabe strani, katere pa ni kriv sladkor sam, temveč čebelar, ki ga rabi napačno ali sploh z nedovoljenim — da ne rečem s hudobnim namenom. Vsaka žival le životari, hira ali slabi, ako ne dobiva v hrani vseh snovi, ki jih njeno življenje zahteva. Prvi, drugi ali tretji potomci še menda vsled tega ne pokažejo znakov vidnega oslabljenja, vendar ako so nedostatki v hrani mnogo let nepretrgani, postajajo gotovo poznejše generacije v dolgi dobi let slabejše ne le telesno, tudi na lastnostih in zmožnostih. Vprašajmo se le, odkod dandanes toliko razlik med govejo živino: veliko manjše, celo pritlikave, ali boljše in slabejše za pleme, za pitanje za mleko itd., ako ni to posledica različnih življenjskih razmer, ki so se v gotovih časih izpremenile. Saj tudi pri čebelah razločujemo več pasem in plemen, ki se po fizičnih lastnostih in telesnih znakih razlikujejo, katere izpremembe pa so nastale po krajevnih in klimatičnih razmerah onih krajev, kamor se je čebela preselila ter ondi trajno bivala. Duševna in telesna svojstva posameznih pasem se pri čebeli do danes še niso posebno izpremenila, ker je ona živela in še živi prosta v naravi, po svoji volji in nagonu — ne kakor domača živina »iz roke gospodarjeve« — ter človeku do novejših časov še ni bila dana »moč«, posegati globlje v čebelino življenje. A dandanes je v tem že marsikaj drugače; celo čebelino življenje in njen razvoj hoče človek ravnati in voditi. Torej tudi ni brez pomena, ako čebelar že sam lahko čebeli »hrano določa«. Par slučajev ali par let seveda še ne more na stvari ničesar izpremeniti, vendar nikdo ne bo dvomil o slabih posledicah sladkorja v daljni prihodnosti, ako bi se s p l o š n o i n v p r e l i k e m o b s e g u vpeljal.

Degeneracija ni edini faktor, ki zamore kako živo bitje oslabiti. Oglejmo si še enkrat našo domačo živino, ki je svoj čas gotovo vsa živela v divjem stanu, kjer si je morala sama poiskati potrebnega živeža. Dandanes je to popolnoma nemogoče; ako bi spodili danes kravo v prosto naravo, da bi morala sama živeti, gotovo bi ne živela eno leto. Poleti bi se vsak trenutek dobre in obile hrane lahko preobjedla, pozimi bi pa gladu in

mraza poginila. Kolikim boleznim so domače živali podvržene! Skoro pri vsaki živali je še tudi treba pri porodu pomoči, včasih celo živinozdravniške! Vseh teh nezgod, ne bolezni, živina v divjem stanu ni poznala; tudi jih dandanes ne pozna — divjačina. Kaj je temu krivo? — Žival se je v teku časa v človekovi oskrbi omeheknila, in sicer tako, da danes brez človeške pomoči več ne more trajno obstati. In ako bomo vzgojili tudi čebelo do tiste »popolnosti«, da bo morala hrano redno dobivati iz čebelarjeve roke, potem bo vsega čebelarstva — konec! (Dalje sledi).

Krompirjev kruh.

Naše dežele v mirnih časih ne živijo samo od hrane, katero se pridela doma; vsako leto pripeljejo trgovci žito in druga živila od drugje, kolikor je treba. Veliko tujega žita se pri nas ob dobrih letinah ne proda, nekaj ga pa mora biti leto za letom. Vozijo ga k nam povečini iz Ruskega po suhem, iz Amerike pa čez morje, kakor tudi druga živila iz južnih krajev, zlasti riž in dišavine. Rusi nam ne pustijo svojega žita prodajati, ker se z njimi vojskujemo, čez morje pa ne pustijo k nam živila Angleži, ki so še vedno gospodarji morja. Druge dežele, s katerimi nismo v vojski, tudi v mirnih časih nimajo žita naprodaj, ker ga pridelajo le zase ali pa še ne.

Letos bomo morali izhajati z žitom, ki smo ga pridelali pri nas doma. Ker ga pa, kakor navadno, ni dovolj za naše potrebe, zato se je bati, da zmanjka moke zlasti za kruh, če ne začnemo o pravem času varčevati z njo. Rabimo toraj deloma namesto pšenične in ržene moke druga pripravna živila pri izdelovanju kruha, to je ječmenovo moko in pa krompir.

To bo tembolj potrebno, ker večina naših kmečkih družin nima dovolj žita za celo leto. Druga leta so moko dokupavale, letos pa bo to vsled visokih cen nemogoče. Krompirja pa imajo navadno dovolj, dostikrat še več nego ga potrebujejo, tako da ga krmijo tudi živalim, zlasti prešičem.

Da ne nastopi pomanjkanje, je pa treba začeti z varčevanjem takoj. Trgovsko ministerstvo je že zaukazalo, da morajo od 1. decembra naprej vsi, ki izdelujejo kruh za prodaj, uporabljati 70% pšenične ali ržene moke, 30% pa mora biti koruzne ali ječmenove ali pa krompirja. Kruha iz same pšenične ali ržene moke pa ne smejo izdelovati.

Tudi naše kmečke gospodinje store najboljše, če začno s peko krompirjevega kruha takoj. Po nekaterih naših krajih je že od nekdanj vpeljan, drugje se mu bodo morale gospodinje šele privaditi. Da ne bi po prvem ponesrečenem poskusu obupale, ter prišle morebiti celo do prepričanja, da ni mogoče napraviti dobrega kruha te vrste, hočemo opisati, kako se najbolje napravi, da bo redilen kot navaden kruh in prav tako, ali pa še bolj okusen.

Krompir za kruh se more uporabljati posušen in zmlet, dalje v obliki krompirjevega škroba ali pa kuhan in zdrobljen. Zmlet krompir in krompirjev škrob se zmešata med moko, nato pa se peče kot navadno. Ker pri nas navadno nimamo niti prvega niti drugega na razpolago, zato bodo morale naše gospodinje krompir za peko kuhati in drobiti. Kuha se krompir kot ponavadi olupljen ali pa v oblicah, na vsak način pa mora biti pred uporabo primerno osnažen in zdrobljen. Drobi se najbolje v loncu in pretisne skozi snažno in gosto sito, ker ostanejo sicer v kruhu kosci krompirja, ki neugodno vplivajo na mesenje, vzhajanje, peko in okus.

Za peko se da moka raznih žit mešati s krompirjem v najrazličnejših množinah. Koliko sme biti ene ali druge, to pove vsaki gospodinjji že čut sam in pa zaloge. Zato ni mogoče podati navodila, ki bi veljalo za vse slučaje. Najbolje bo navesti par zgledov, zraven pa podati splošna pravila, drugo pa prepušiti gospodinjim, ki so peki vajene in katerim bosta čut in izkušnja povedale, kako je ravnati v posameznih slučajih.

P r i m e r: Iz pšenične moke in krompirja se da napraviti dober in okusen kruh približno na sledeči način:

Olupi in skuhaj 2 kg krompirja, dobro ga zdrobi, najprej v loncu, potem pa pretisni skozi sito. Dolij toliko vode, da bo vse tekoče kot kak močnik in zdrobi v loncu 3 kg kvasu. Kvas naj vzide, nato pa zamesi testo z 8 kg moke in okoli 15 dg soli s 6—7 litri vode. Vodo prilivaj pri mešanju polagoma po po-

trebi, to je temveč, čim bolj je moka suha. Testo zgneti v trdo ter ga pusti vzhajati pri 30—35° C kako poldrugo uro. Nato ga vgneti drugič in pridaj moke po potrebi. Ko je zopet vzhajalo pol ure, niapravi hlebce, da jih v peč in pazi, da se ne prismođe, kar se pri krompirjevem kruhu rado pripeti. Da to preprečiš, vzemi hlebce, ko so napol pečeni iz peči te rjih obriši s snažno, vlažno cunjjo. Hlebce, ki so bili dosedaj spredaj v peči, vsadi sedaj v zadnji konec peči, one, ki so bili zadaj, pa v sprednji konec. Ko jih vzameš iz peči, jih pa še tople nalahno odrgnil s koscem špeha; to napravi škorjo mehko, kruh pa za dalj časa svež.

Na približno enak način je treba delati s krompirjevim kruhom tudi v drugih slučajih, ko je moka ržena ali pa mešana iz več vrst. Vedno pa je treba imeti pred očmi, da ima krompir že sam v sebi precej vlage in da je zato treba uporabljati manj vode ali z drugimi besedami kruh v trdo gnesti, pozneje pa, ko postane morebiti testo zopet vlažno, primešati moke; kruh in kvas in je treba pustiti vzhajati pri primeri toplini, to je pri 30°—35° C in pa v peči primerno z njim ravnati, ker se rajši prismođi nego kruh iz same žitne moke. Glavna stvar pri peki krompirjevega kruha je spretnost in preudarnost gospodinje. Kruh se da napraviti dober, čeprav ima krompir v sebi; peka krompirjevega kruha je pa bolj kočljiva nego navadnega kruha. Zato je treba zanjo večjega razumevanja, zlasti v začetku. Kjer tega ni, tam, je bolje peči kruh iz moke posebej, krompir pa uživati kot dosedaj.

Navadno ima krompirjev kruh nek poseben okus, kateri ni neprijeten; zapazimo ga le v pričetku, ker mu nismo vajeni. Redilnost krompirjevega kruha je v gotovih slučajih tudi za spoznanje manjša nego redilnost kruha iz žitne moke, to pa zato, ker ima v sebi pač več škrobovine, pa manj beljakovin nego kruh iz samega žita. Drugače je, če se doda kruhu n. pr. posnetega mleka, kar je mogoče povsod, kjer se izdeluje surovo maslo. Ker je pa mogoče le nekaj moke v kruhu nadomestiti s krompirjem, zato se ni bati, da bi bilo v krompirjevem kruhu kdaj le premalo beljakovin. Če na primer za kruh vzamemo polovico teže ržene moke, drugo polovico pa krompirja, potem znaša v popolnoma posušenem kruhu snov $\frac{1}{5}$ teže, ržena pa $\frac{4}{5}$ in namesto 7 $\frac{1}{2}$ % beljakovin, ki so v popreč-

nem rženem kruhu, je v taki mešanici $7\frac{2}{10}\%$ beljakovin. To so dognale mnogoštevilne preizkušnje. Pri tem pa more biti mešan kruh tečnejši nego čist ržen, ker je v njem več prebavljivih snovi. Sicer pa v žitu množina beljakovin ni vedno enaka, ampak se močno menja; zato more primes krompirja celo ugodno vplivati na redilnost kruha.

Redilnost žitne moke je odvisna namreč od beljakovin, množina beljakovin v žitnem zrnju pa od najrazličnejših vplivov, zlasti pa od sorte, od gnojenja, vremena in ne v poslednji vrsti od mletja. Razen tega pa tudi vsak želodec redilnih snovi v žitu ne izkorišča enako, ter edeninisti želodec ne zmiraj enakomerno. Zato smemo reči: Redilnost krompirjevega kruha v splošnem ni manjša, nego redilnost kruha iz same žitne moke in se vedno da povečati s primernimi dodatki, kakor je n. pr. posneto mleko.

Zato govori tudi vpeljava krompirjevega kruha v Nemčiji. Glede žitnih zalog se Nemčija nahaja na enakem stališču kot Avstrija; obe sta navezani na uvoz žita od zunaj. Obe morati gledati na to, da bo zadostovala zaloga žita do nove žetve in obe morati nadomeščati ono množino žita, katero sicer uvažati, z drugimi hranili. In iz Nemčije poročajo, da kruha napravljenega iz $\frac{1}{5}$ moke in $\frac{1}{5}$ krompirja ni mogoče razločevati od kruha iz same žitne moke. Tam uporabljajo za kruh mlet krompir. Izdelovanje krompirjevega kruha pospešujejo tam zadružne pekarnice in gosposke. Tam je vojni minister ukazal, naj pečejo ujetnikom kruh, kateremu primešajo za $\frac{1}{5}$ teže posušenega zmletega krompirja, in uspeh je bil nepričakovano ugoden.

Ker imamo v Avstriji krompirja dovolj, moke pa tudi za potrebo, če bomo primerno varčevali z njo, zato ni misliti, da bi zamoglo nastopiti pomanjkanje kruha. Vpeljava krompirjevega kruha nima niti namena lakoto preprečiti. Oblasti vodi pri tem le misel, delati na to, da bomo imeli tik do prihodnje žetve dovolj kruha, katerega bi težko pogrešali. In to se da prav zanesljivo brez škode za posameznika doseči, če uporabljamo namesto same moke za kruh tudi krompir.

Prav gotovo pa se nam potem ni bati n. pr. lakote, kakršna je nastopala v prejšnjih časih in kakršna nastopa še danes po krajih, kjer ljudje ne znajo pridobiti iz zemlje toliko razno-

vrstne hrane, kakor pri nas, in kjer morajo moko v kruhu nadmeščati z najrazličnejšimi snovmi, kakor s semeni, z drevesnimi skorjami, da celo s prstjo, kakor to delajo divjaki na Indijskem otočju in v Južni Ameriki ob času hude lakote.

Po »Kmetovalcu«.

Skrb za varstvo rastlin v mesecu januarju.

Novo leto ne nastopa ravno z bogsigavedi kako ugodnimi obetanji, marveč nalaga nam novih skrbi za naš obstanek. Če se hočemo srečno izkopati iz kritičnega položaja, v katerem se nahajamo, je treba, da poskrbi vsak poedini kmetovalec za to, da svoje polje začasa pravilno obdela. Neobhodno potrebno je, da pridelamo kolikor mogoče živeža zase, svojce in druge sodržavljane. Da pa to dosežemo, ne zadošča samo to, da njive preorjemo, skrbno obsejemo itd., marveč je treba, da marljivo zatiramo tudi mnogoštevilne škodljivce, kateri nam lahko že pred žetvijo uničijo vse, uničijo kruh, ki si ga moramo pridobivati v potu svojega obraza.

Dasiravno se nahajamo tako rekoč v osrčju zime, v onem letnem času, ko narava počiva, vkljub temu najde skrban poljedelec lahko dovolj posla na svojem polju, da si z njim prežene dolgčas in da pozabi nekoliko na žalostne čase. Na polju naj skrbno pregleduje svoje setve in nasade, in če zapazi, da so se naselili na njih kakšni škodljivci, naj prične takoj z zatiranjem istih, kajti s tem si prihrani mnogo dela, ki bi mu ga lahko prizadjalo pokončevanje škodljivcev, zapričeto šele v bodoči spomladi.

Kdor se še ni polotil zimskega zatiranja raznih škodljivcev, poseže naj čimprej po vseh onih sredstvih, ki smo jih priporočali uporabiti svojčasno za zatiranje.

Osnaži in pretrebi naj drevesne krone, ostrga z debel star lubad in razno drugo nesnago, zavaruje naj drevje pred zajci, kunci, poljskimi mišimi itd., zavaruje pa naj ga tudi pred zlimi posledicami mraza. Ostrgana, starega lubada, mahu in lišajev oproščena debela, naj namaže o suhem vremenu z apnenim beležem.

Zasleduje naj se zalego gobavca (*Liparis dispar*) in prstenčarja (*Bombix neustria*), ter jo pokonča, bodisi s tem, da se jo pobere in sežge ali pa da se jo oblije s petrolejem. Zasleduje naj se tudi zalego raznih drugih sadnih škodljivcev, osobito pa naj se potrebi z drevja goseničje zapredke in jih sežge.

Preišče naj se lepivne pasove in če se je lepivo s prahom ali razno drugo nesnago ali celo pedičevimi metuljčki zamazalo, naj se jih ostrga in eventuelno z lepivom znova namaže. Čestokrat se oplode samice zimskega pedica že na deblu, pod nastavljenim lepivnim obročom in odložijo tam svoja jajčeca, zato naj se natančno pregleda in če se jo zapazi, naj se jajčeca zmašti s prsti.

Krog jablanovih in hruškavih debel naj se privežejo iz nabrenkanega papirja napravljeni prstani (mrčesolovni pasi) ali pa iz slame napravljeni pasi (kakrašni se uporabljajo za povezovanje žita v snope), kajti v nje se radi poskrivajo hrošči, ki kvarijo cvetje tega drevja, t. j. cvetoderi in kateri pričenjajo lezti iz zimskih skrivališč že proti koncu januarja meseca. Te pase je treba večkrat preiskati, in če se zapazi, da so v njih skriti cvetoderovi hrošči, odvezati in opariti jih, ter privezati znova na debla.

Da se zatre krvavo ušico, katera se je žalibog že prehudo razširila po naših krajih, naj se poškropi napadeno sadno drevje z 10—15 odstotno dendrinovo raztopino ali pa z emulzijo, napravljeno iz petroleja in mila. Štirinajst dni po prvem škropljenju, naj se poškropi drevje znova z eno ali drugo tu navedenih raztopin.

Ako vreme depušča, naj se star lubad s trt ostrgava, kajti pod njim je čestokrat skrita zalega grozdnega molja. V to svrho naj se rabi jeklena ščet ali pa verižičaste kovinske rokavice. Ostrgana lubad naj se skrbno pobere in na mestu sežge.

Zatira naj se poljske miši, za kar je sedaj, ker na polju ne dobe živeža, najugodnejši čas. Nastavlja naj se jim umetno krmo, obstoječo iz turšične moke, kateri se je primešalo 1% fosforatega cinka.

Najboljše sredstvo za to, da se pokonča razne škodljivce po žitnih shrambah, kakor n. pr. črnega rilčkarja, žitnega molja, graharja itd., je ogljenčev žveplec. Za vsak kubični meter prostora je treba odtehtati po 50--10 g te tekočine, zliti jo v ste-

klenico s širokim grlom in začepiti grlo na to s kakšno platneno cunjo ali pa s predivom. Te steklenice naj se potem zakopa v žito. Ker se ogljenčev žveplec takoj vžge, kakor hitro pride z ognjem ali celo samo s tlečim predmetom v dotiko, zato je treba pri tem opravilu velike pozornosti !

Prebira naj se krompir, čebulo, korenike i. d. e. spravljeno za seme, pogostoma in skrbno loči gnilo in plesnivo od zdravega.

Natančna navodila in pojasnila, tičoča se varstva rastlin in uporabe raznih sredstev za zatiranje rastlinskih bolezni in raznih škodljivcev, daje brezplačno vsakemu podpisano vodstvo.

Vodstvo c. kr. kmet. - kem. poskuševališča v Gorici.

Kmetovalčeva opravila v mesecu januarju.

N a d o m u. Ko ni možno delati na prostem, omlati naj se razna pod streho spravljena semena. Krompir naj se skrbno prebere. O toplih dneh naj se hlevi prezračujejo in poskrbi za to, da se ne bo živina napajala s premrzlo vodo. Prešiče se kolje.

N a p o l j u. O lepih dneh zvažaj hlevski gnoj na polje, kjer ga devaj v kupe. Popravi steze in kolovoze. Ko se zemlja odpusti in primerno osuši, preoravaj ledine in deteljišča, ki jih nameravaš uporabiti za pridelovanje drugih poljskih pridelkov.

V v i n o g r a d u. Če ni prehud mraz, rigolaj za nove nasade. Če je le mogoče vinograd pokolči, a močnejše kole, preden jih zabiješ, na ošpičenih koncih nekoliko osmodi, da ti dalj časa vztrajajo. Ako trt še nisi gnojil, pognoji, ako je le mogoče, vsaj sedaj.

V s a d o v n j a k u. Sadno drevje pretrebi, kakor hitro več ne zmrzuje, pa tudi osnaži ga, t. j. ostrgaj z njega star lubad, mah in lišaje, ter razno goseničjo zalego na en ali drugi način pokončaj. Pripravi kolce za nove nasade. Z nabiranjem cepičev lahko pričneš.

N a v r t u. Ako je nastopil hud mraz, zavaruj razno zelenjavo pred njim. Zimski regrat ali radič izkopavaj in pripravi za vlaganje v gnojne kupe, da se vbeli.

Na travnikih. Popravi in sčisti jarke, poravnaj krtine in če se je travnik dovoljno osušil, pobranaj ga dobro. Če imaš dovolj gnojnice pri hiši, zvažaj jo na travnike.

V gozdu. Sekaj in spravlaj drva iz gozda na dom. Razžagaj in razcepi jih že sedaj, da se za poznejšo rabo dodobra presuše.

Gospodarske drobtinice.

Kako naj se prešičje meso soli in prekaja. — Da se prešičje meso dobro hrani, gledati je treba v glavnem na to, da se ga pravilno posoli in prekadi. Da se meso vsoli, dene naj se ga v teman prostor (klet) in sicer v kad ali ornce, kateri se je nastavilo blizu dna pipe. Na dno kadi naj se dene nekoliko lesenih prekelj, da ne ležalo meso naravnost na dnu posode in poskrbi obenem za to, da se pipa od znotraj ne zamaši. Kakor hitro je klavec meso pripravil, zloži naj se ga plastasto v kad in izpolni praznoto med večjimi kosi z manjščini kosi mesa. Nato se zalije meso z vrelo vodo in pusti tako približno en dan, kajti s tem ravnanjem se odstrani z mesa na njem obvisela kri, katera je najbolj podvržena razkroju. V teku prvega dne se raztopi v vreli vodi za vsakih 100 kg mesa 8 kg soli, 1 kg sladkorja in 40 gr solitra in zavre poleg tega še toliko vode, da bo, ko se zlije ta v kad, popolnoma pokrivala meso. Ta slana voda (solomurnica) se dene kam v hlad in počaka, da se popolnoma ohladi, ter jo zlije naslednjega dne, potem ko se je prejšnjo vodo iz kadi potočilo in meso nato oplaknilo z drugo čisto vodo, v kad in sicer toliko, da bo meso popolnoma pokrito z njo. Na vrh mesa naj se dene nato lesen pokrov in ga obteži s kamenjem. Solomura ostane dobra skozi tri tedne, mora se jo pa vsak dan potočiti in znova zlit na vrh mesa. Priporoča se, naj se meso med tem časom enkrat nekoliko zrahlja. Približno po treh tednih naj se meso vzame iz kadi in obesi kam, kjer se ga lahko prekadi. Preden se dene prekajati, naj se ga oplakne z mrzlo vodo in osuši kos za kosom s suho ruto ali cunjjo. Prostor, v katerem se meso prekaja, mora biti temačen in zračen. Za prekajanje se sme uporabljati samo suha drva. Kdor misli,

da se mora uporabiti za prekajevanje mesa sveža in mokra drva, da se bo razvijal gost dim, se zelo moti, kajti pri takim prekajevanju ostane meso ves čas prekajevanja vlažno in se pri tem kvari. Nasprotno pa, če se poskrbi za to, da bo se meso med prekajevanjem ob enem tudi sušilo, potem se ne bo le dolgo ohranilo zdravo, marveč bo tudi okusno.

Pomen kostne moke in lesnega pepela za krmljenje prešičev. — V Ameriki so se prepričali s poskusi, da vpliva krmneje prešičev s turšico neugodno na razvoj kosti in da dobe lahko po nji kostolomnico ali zmeščanje kosti. Da se to prepreči, so priredili na nekem poskuševališču primerjalne poskuse s pokladanjem turšice ter z istočasnim pokladanjem kostne moke in lesnega pepela.

S tem se je dognalo, da je bilo treba dati prešičem, katerim se je pokladala vsak dan mala množina kostne moke in lesnega pepela, 28 odstotkov turšice manj, da se je priredilo na živi teži 100 kg. Razum tega so bile kosti tako krmljenih prešičev krepko razvite in so vsebovale 50 odstotkov več rudninske snovi nego one s samo turšico krmljenih.

Kako velik ima biti gnojnik? — Velikost gnojnika zavisi od števila glav živine, od množine krme in nastilja, ki se ju uporabi za živino in konečno od tega, koliko časa prebiva živina v hlevu, kako na visoko mislimo gnoj nakopičiti in kolikokrat v letu odvažati. Velika živina da povprečno 37 kg svežega gnoja. Če se zvaža ta gnoj skozi 100 dni na gnojnik, se nabere toraj vsega skupaj 37 kvintalov. Vsakih $7\frac{1}{2}$ kvintalov gnoja pa zavzema prostornino 1 kub-metra, zato bo potreba, ako se nakopiči ta gnoj na gnojniku 1m 20 cm na debelem, pustiti za gnoj vsake odrasle živine na gnojniku 4 m³ prostora.

Črnilo za konjsko opravo. Lepo je videti, če je konjska oprava vedno snažna, kar se pa doseže edino le s tem, da se jo od časa do časa znova namaže s kakim takim črnilom, ki ji podeli ne le lepšo zunanost, marveč jo napravi obenem tudi bolj vztrajno. Takšno črnilo dobiš, ako deneš v kakšno posodo 600 gramov loja in 600 gramov čebelnega voska ter oboje skupaj razstopiš nad žrjavico. Ko se je raztopilo zmešaj 150 gr finih saj in 50 gr indiga, (ki ga dobiš v drogeriji), in prilij nekoliko kapelj olja. Vse to dobro zmesi in podrobi ter vrzi v raztop-

Ijeno zmes loja in voska. Polagoma dodaj vsemu skupaj še 600 gramov navadnega mila, ki si ga z nožem s kosa mila ostrgal in vse skupaj zopet dobro premešaj in črnilo je gotovo.

Poročila.

Najvišje cene za krompir. — Cesarska odredba z dne 10. oktobra 1914, drž. zak. 274, določuje za dobo, dokler bodo vladale izredne razmere, nastopivše vsled vojne, da se pri prodaji krompirja na debelo (izvzemši pri kiflarju) v naslednjih deželah ne sme prekoračiti spodaj navedenih cen in sicer:

Na Koroškem 10 K 50 v, na Kranjskem 10 K 50 v, na Goriškem, na Tržaškem in v Istri 11 K in v Dalmaciji ne nad 12 K za vsakih 100 kg izbranega, namiznega krompirja (bodisi z rumenkastim, belkastim ali rožnatim mesom). Za neizbran (industrijski in krmski) krompir pa se ne sme prekoračiti na Koroškem 6 K 50 v, na Kranjskem 6 K 50 v, na Goriškem, na Tržaškem in v Istri 7 K in v Dalmaciji ne nad 7 K pri 100 kg.

Cene za nadrobno prodajo določi politična oblast. Ta odredba je stopila v veljavo s 23. decembrom 1914.

Izplačevanje odškodnin za konje in vozila. — C. k. namestništvo je predložilo našemu društvu te dni dopis z dne 16. decembra, št. P. M. 288 - 14, ki pravi to - le:

Finančno ministr. je doznalo, da bilo zelo umestno, ko bi se bile v mnogih slučajih izplačale odškodnine za konje in vozila raznim obrtnikom in kmetovalcem v najkrajšem času. Ker so pa bili nekateri teh poklicani v vojake in v mnogih slučajih niso pustili doma ostalim svojcem nikakega poblastila, da bi ti zanje nakazane odškodnine dvignili, ter da bi jih uporabili v prid svojemu obratu, a se upravičencev samih v mnogih slučajih ni moglo o tem obvestiti osobito pa onih na bojnem polju, zato je izdalo sedaj na c. kr. finančna ravnateljstva naslednja navodila:

Z ozirom na te, da odredbe, zapopadene v odloku z dne 5. septembra 1914, pod št. 66349, katerih namen je bil pospešiti izplačevanje odškodnin svojcem v vojsko poklicanega upravičenca, niso dosegla zaželjenega smotra, zato se pooblaščajo finančna ravnateljstva, da naj predlagajo pristojni finančni prokuraturi v imenu erarja, ako je bil upravičenec poklican v vojake, naj imenuje pristojna sodnija odsotnemu, opiraje se na § 276. a. b. drž. zak., kuratorja.

Kuratorja se ima postaviti sicer za vsakega odsotnega upravičenca posebej, vkljub temu pa se pooblašča finančna prokuratura, da sme predlagati kompetentnemu sodišču, naj imenuje za vse, v enem in istem okraju bivaajoče upravičence, skupnega kuratorja, ker je to ne samo v korist upravičencev, marveč tudi oblastniji samih.

Kuratorjeva dolžnost je, da izda potem dovoljenje za to, da se doma ostalim svojcem odsotnega upravičenca odškodnino za konje in vozila takoj izplača in da jo imajo ti potem uporabiti v prid obratu odsotnega upravičenca ali pa, če se jim zdi bolj primerno, naložiti ta znesek pri poštni hranilnici.

Listnica uredništva.

Z ozirom na sedanje razmere ne kaže, da bi izdajalo društvo svoje glasilo dvakrat mesečno in sicer zato ne, ker je večina njegovih društvenikov in naročnikov pri vojakihi, a imajo doma ostali, povečini matere in otroci, mnogo opravila s svojimi gospodarskimi posli in drugimi zadevami, vsled česar se z raznim čitivom ne morejo ukvarjati.

Uvaževaje te okolnosti je sklenilo predsedstvo našega društva v svoji seji, vršeči se 24. t. m. naj se izdaja društveno glasilo po novem letu samo enkrat mesečno, in sicer v drugi polovici vsakega meseca. Društveno glasilo bo stalo kakor doslej za naročnike 3 K na leto. Udje društva ga bodo dobivali, kakor doslej, brezplačno.

Društvene vesti.

»Goriško kmetijsko društvo« v Gorici. — Korenjski trg (Attemsova palača) ima v zalogi naslednje kmetijske potrebščine:

Rudninski superfosfat s 14—16 odstotki v vodi raztopne fosforove kisline, kvintal po 7 K 50 v;

Kalijevo sol 40% kvintal po 13 K 50;

Amonijev sulfat z 20½ odstotki dušča, posušen in semlet, kv po 38 K, nadrobno pa po 40 v kg;

Fichtenin, sredstvo zoper razen mrčes na rastlinah in živalih $\frac{1}{4}$ kg po 80 vin.;

Klajno apno in sicer präcipitat s poprečno 38% skupne fosforove kisline, od katere je raztopne nad 90%, na debelo t. j. v vrečah po 50 kg po 24, nadrobno pa po 28 v kg;

Dendrin ali v vodi raztopni karbolinei, sredstvo za pokončevanje mrčesa in njegove zalege na sadnem drevju, kg po 80 v;

Amerikansko lepivo »Tree Sticky« za lovenje malih pedicev ali črešnjevih črvov, angleški funt po 2 K 30 v;

Papir za nastavljanje lepivnih pasov, na katere se namaže lepivo za lovenje pedicev, kg po 60 v;

Seme zgodnjega graha (Majna kraljica) kg po 2 K 20 v.

Razen prejnavedenega blaga ima vedno v zalogi sol za živino, različna jeklena orala, slamoreznice, trtne škropilnice itd.

Opozarjamo p. n. društvenike, da naj naročajo vse gospodarske potrebščine pri društvu pravočasno, ter naj se ozirajo pri naročbah na objave v društvenem glasilu pod naslovom »Društvene vesti«. **Društvo ima v svoji zalogi le one kmetijske potrebščine, ki so našteje v »Prim. Gospodarju«, zato naj se onih predmetov, ki niso v njem navedeni, sploh ne zahteva.**

Društveniki, pripadajoči »Centralni podružnici Gor. kmet. društva za Kras« v Sežani, se obveščajo tem potom, da se je podružnična zaloga v Sežani, po sejnem sklepu podružničnega odbora z dne 31. oktobra t. l., s 15. novembrom t. l. z a č a s n o z a t v o r i l a.

Društveniki te podružnice si odslej naprej lahko nabavijo razne kmetijske potrebščine pri »Gor. kmet. društvu« v Gorici, Korenjski trg št. 2. (Attemsova palača).

Radi izvanrednih razmer se bodo oddajale kmetijske potrebščine od 1. decembra t. l. nadalje do preklica, iz društvene zaloge samo dopoldne, t. j. od 8.—12. ure dopoldne. Popoldne bo društvena zaloga zaprta.

Društveni urad bo odprt kakor običajno od 8.—12. ure predpoldne in od 2.—4. ure popoldne.

Semenska trgovina

AL. KORSIKA

Ljubljana - Bleivsisova cesta - Vrtača 3.

Naznanjam častitemu občinstvu, da je izšel moj novi cenik za l. 1914 in se dobi brezplačno in poštine prosto. Imam v zalogi vsa zanesljiva poljska zelenjadna in cvetlična semena. Se priporočam za cenjena naročila.

Z odličnim spoštovanjem

AL. KORSIKA

GORIŠKO VINARSKO DRUŠTVO

vpisana zadruga z omejeno zavezo v Gorici, ima v svojih zalogah in prodaja naravna in pristna goriška vina. Razpošilja na vse kraje od 56 litrov dalje. Vzorce vin pošilja na zahtevo. Cene zmerne, postrežba točna in realna. Sedež društva: Gorica, ulica Torrente poleg Vinar-
m m m ske kleti 12 m mw w

VSAK

goriški kmetovalec, ki se bavi s pridelovanjem črešenj in je nastavlil prošlo jesen na debela lepivne pase t. j. pa, irne pase namazane z lepivom za lovenje mrčesa, ki ne zleta, ampak lazi po deblu na drevje, se je lahko uveril, da je lepivo, zvano

„Tree Sticky“

(amerikansko lepivo)

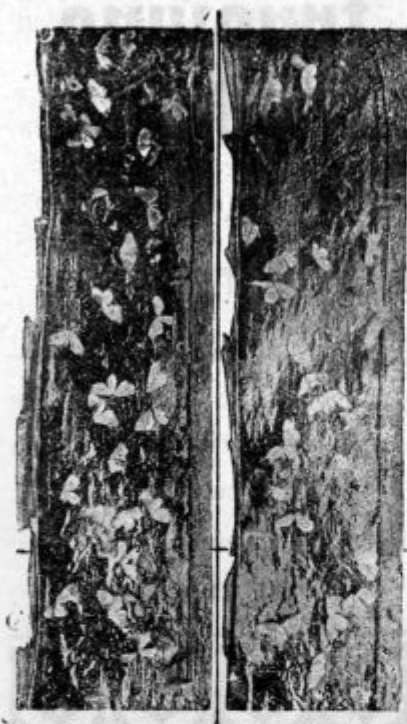
edino in najbolje sredstvo za to, da se obvaruje črešnje pedičevih gosenic.

Kdor pravočasno nastavi lepivne pase, uverjen naj bo, da mu mali pedic ne bo delal škode na črešnjah.

»Goriško in metijsko društvo« kot glavni zalagatelj amerikalnskega lepiva za Goriško-Gradiščansko, za Trst z okolico in Istro sprejema že sedaj naročbe na to sredstvo.

Sadjerejci zglasite se pri tem društvu in naročite čim prej potrebno množino tega lepiva, da obvarujete prvi mladanski pridelek — vaše črešnje.

Prečitajte natančno članek, priobčen v 4. številki lanskega „Primorskega Gospodarja“ na strani 53-ne odlašajte z naročbo!

Šivalni stroji,

sedanji čas,
so **Kayser, Afrana**
in **Veritas**

najboljši, pripravi
tudi za umetno ve-
zanje.

Dobivajo se samo pri

Ignacu Saunig
v Gorici na Rornu 12.

Cenike na zahtevno brezplačno.

Lastna mehanična
delavnica.

40 odstotno kalijevo sol

ima na prodaj „Goriško kmetijsko društvo“ v GORICI
na Kornu št. 2, (v Attemsovi palači). — — — — —

Zuana stara domača trvdka z železuino

O. ZAJEC

naznanja uljudno, da je preselila svojo trgovino v prostore hiše

Goriške ljudske posojilnice

GOSPOSKA UL. ŠT. 7 (PREJ KROJAŠKA ZADRUGA).

Na novo praktično urejena trgovina omogoči nas naše
cenj. odjemalce vsestransko hitro, točno, ceno in pošteno po-
streči.

Zahvaljevaje se dosedanje cenjenej naklonjenosti, proseč
i nadaljne vljudnosti, priporočamo se za obilne naročbe v naših
novih prostorih z odličnim spoštovanjem

O. Zajec.

Denar prihrani kdor kupi izgotovljeno pohištvo pri

ANTON BREŠČAK

GORICA - GOSPOSKA ULICA ŠT. 14 - GORICA

Via Signori, lastna hiša — kateri ima v zalogi najbogatejšo
zbero **pohištva vseh slogov**, za vsaki stan, priprostega in najce-
nejegega izdelka. Različno pohištvo iz železa, podobe na šipe in platno,
ogledala, žime in platno.

Lastna delavnica za tapecirano pohištvo.

Cene brez konkurence. — Daje se tudi na obroke.

Iz raznih poročil se razvidi, da letos **Tomaževe žlindre** ne bo v naše kraje, zato bomo primorani uporabiti kot nadomestek za to fosfornato gnojilo ono, katero se pri nas najlaže dobi in to gnojilo je:

Rudninski superfosfat,

vsebuje v vodi raztopno fosforovo kislino.

To gnojilo ima v zalogi

„Goriško kmetijsko društvo“ v Gorici,
Korenjski trg - Attemsova palača.

CEPLJENE TRTE

raznih belih in črnih sort ter za namizno grozdje Ia po najnižjih cenah

ima na prodaj

v veliki množini na raznih ameriškanskih podlagah

Krsto Pečenko

v Komnu na Krasu.

V interesu vinogradnikov priporočam, naj se naroča trte že poleti, sicer se lahko zgodi, da bodo nekatere zaželjene vrste kasneje že docela razprodane!

Cenik je brezplačno na razpolago!